

Satoja vuosia sitten tässä paikassa seisoj joku muu. Päiviensä mittaan hän eli, hengitti, työskenteli ja lepäsi, ja juuri tähän kohtaan pysähtyessään katseli tätä samaa maisemaa. Vuodenkierrat ovat sen jälkeen seuranneet toisiaan, taloja ja muita rakennuksia on purettu ja pystytetty, sähkölinjoja vedetty ja teitä suoritettu. Aika ja maa-aines ovat kerrostuneet ja levittäneet lempeän salamyhkäisen peiton niin konkreettisten esineiden kuin yksittäisten ihmiskohtaloidenkin ylle. Katson edessäni virtaavaa vettä, muinaista uomaa, jonka sylissä yksittäisistä pisaroista muodostuu kokonainen keväturingossa tanssiva, välkehtivä joki. Tätä samaa näkymää tarkastellelle keskiajan ihmiselle joki antoi elämän, ja elintärkeältä se tuntuu minullekin nyt satoja vuosia myöhemmin. Ostan kalani kaupasta, valutan veteni hanasta ja soutuvene tarkoittaa minulle leppoisia mökkirannasta tehtäviä kesäretkiä. Siitä huolimatta hakeudun säännöllisesti joen ääreen imemään siitä rauhaa ja energiaa. Se ravitsee minua, kun silmät väsyneinä ja selkä kivistäväenä suljen tietokoneeni ja suuntaan ulkoilmaan pitämään ansaittua taukoa työnteosta. Samalla se herättää uteliaisuuteni, haastaa mielikuvitustani ja nostaa mieleeni yhä uusia kysymyksiä.

Joka ei tunne historiaa, ei tunne itseään, sanotaan. Monia kiinnostaa erityisen paljon oman kotiseudun menneisyyden ja paikallishistorian tuntemus. Kaikilla paikkakunnilla läpi Suomen on oma jännittävä tarinansa, mutta meillä vantaalaisilla on etuoikeus hengittää poikkeuksellisen rikasta historiallista ilmaa. Useat kivikautiset asuinpaikat, Vantaan- ja Keravanjoen hedelmälliset rannat ja Helsingin pitäjän monipuolinen ja arvokas kulttuuriperintö aukeavat aivan kotioviemme ja lenkkipolkujemme ääressä. Näihin maisemiin kiteytyvät koko nykyisen pääkaupunkiseudun ja pääkaupunkimme Helsingin varhaiset vaiheet. Vantaa-Seura tekee arvokasta työtä vaalimalla vantaalaista historiaa ja kulttuuria esimerkiksi julkaisemalla Helsingin pitäjä -vuosikirjaa. Laadukkaat, kovakantiset ja täynnä tietoa ja värikuvia olevat vuosikirjat esittelevät niin Vantaan menneisyyttä kuin nykyisyyttäkin, ja niiden myötä pääsee tutustumaan kaupunkiimme ja sen entisten ja nykyisten asukkaiden elämään monipuolisesti ja kattavasti.

Vuoden 2007 kirjassa on 224 sivua, ja se sisältää useita, eri kirjoittajien laatimia mielenkiintoisia artikkeleita. Aika kiertyy keskiajalta kirjoitushetkeen, ja teksteissä sivutaan yhtä lailla niin historiaa, kulttuuria, teollisuutta kuin viihdettäkin. Liikkeelle lähdetään Markus Hiekkasen laajalla artikkelilla Suomen keskiaikaisista kirkkoista ja niiden rakentamiseen liittyvistä vaiheista. Etelä-Suomessa on säilynyt useita kirkkoja, joiden rakentaminen on ajoitettu 1400- ja 1500-luvuille. Keskiaikaiset kirkot ovat Suomen vanhimpia rakennuksia, ja ainoita konkreettisia, silmin nähtäviä ja käsin kosketeltavia merkkejä noista ajoista. Sijainniltaan Suurta Rantatietä mukailevat kirkot ovat mielenkiintoisia retkikohteita paitsi hengellisessä, myös historiallisessa mielessä, ja vuoden 2007 vuosikirja tarjoaa runsaasti kiinnostavaa ja uutta pohjatietoa kirkkoihin paikan päällä tutustuvalla retkeilijälle. Keitä rakentajat olivat? Mistä he saivat taitonsa ja inspiraationsa? Miksi kirkot rakennettiin juuri valittuihin paikkoihin ja missä järjestyksessä? Artikkelissa pohditaan muun muassa näitä kysymyksiä, ja lisäksi se avaa yleisesti yhteiskunnallista ja hallinnollista tilannetta Suomessa keskiajan lopulla. Faktatiedon tukemana kirkkomiljööt heräävät henkiin, ja kun toukokuuisena iltana vuonna 2020 seison Pyhän Laurin kirkon seinustalla, katse osuu yksittäiseen kivenmurikkaan ikivanhassa, jykevässä seinässä. Kenen käsi kiven asetti paikoilleen? Mistä hän tuli ja mitä hän ajatteli? Siihen kirjan artikkelista ei sentään löydy vastausta, vaan minulla on suuri ilo kuvitella se itse.

Keskiajalta hypätään 2000-luvun alkumetreille ja ensiparkaisunsa päästävälle Kartanonkosken asuinalueelle. Ihailtu ja palkittu, arkkitehtuuriltaan erittäin omaleimainen asuinalue on rakentunut entisen mahtikartano Backaksen maille, joten alueen historia ja menneisyyden käänneet kiinnostavat varmasti muitakin kuin vain sen nykyisiä asukkaita. Kirjan kappaleessa *Asuntoja Veromiehenkylään!* kirjoittaja Lauri Leppänen vie lukijansa takaisin 60-luvulle, jolloin yhä toiminnassa olevan Veromiehen koulun silloinen johtokunta sysäsi liikkeelle tapahtumaketjun, jonka seurauksena Veromiehenkylän ympäristö on tänä

päivänä vireä, elinvoimainen, kehittyvä ja tiheästi asutettu Aviapolis. Artikkelia elävöittävät lukuisat vanhat valokuvat, joiden kautta pääsee näkemään, miltä nykyisen Ylästöntien seutu näytti Kartanonkosken kohdalla 50 vuotta sitten, ja vanhan kartan avulla alue silloisessa asussaan hahmottuu entistäkin kirkkaammin. Jo 60-luvulla ymmärrettiin alueen kulttuurihistoriallinen arvo, ja Backaksen ympäristössä aukeavat peltomaiset ja niitä kiemurrellen halkova joki haluttiin säästää teollisuudelta. Toimelioiden ja aikaansaavien paikallisten keskuudessa syntyi visio alueen elävöittämisestä ja alueella työssä käyvien työmatkojen helpottamisesta asuntorakentamisen avulla. Näihin tapahtumiin nivoutuu myös päätös Kirkonkylän rakennusten vaalimisesta ja niiden historiallisen ilmeen säilyttämisestä. Meillä on siis kiittäminen 60-luvun lopun virkamiehiä, kansalaisia ja puuhamiehiä siitä, että tänä päivänä Ylästöntien eri puolilla kohoavien Veromiehen koulun ja Kartanonkosken asuinalueen talojen muodossa menneisyys ja nykyisyys niin luontevasti kohtaavat ja paiskaavat kättä.

Linnanraunioiden ja vanhojen kirkkojen ohella myös kartanot ovat rakennuksia, jotka suuresti sykähdyttävät ja kiehtovat niin historiaharrastajaa kuin ketä tahansa muutakin ympäristöään tarkkailevaa. Yksi vuoden 2007 vuosikirjan luvuista on omistettu Hakunilassa sijaitsevalle Håkansbölen kartanolle ja sen menneisyyden käännteille. Päivi Yli-Karhula kuvaa kartanon historiaa 450 vuoden takaisilta syntyajoilta tähän päivään, ja lukijalle selviävät kartanon eri käyttötarkoitukset, omistussuhteet, sisustukseen ja irtaimistoon liittyvät yksityiskohdat sekä nykyrooli hurmaavana ja upeasti jugend-tyyliä edustavana museona. Harva kartano on säilynyt yhtä hyväkuntoisena, ja Håkansböle onkin vuosikymmenten saatossa tarjonnut monille eri alojen opiskelijoille hienon ja autenttisen tutkimusmiljöön. Kartano tempaa aikakoneen lailla kävijänsä takaisin 1700- ja 1800-lukujen maailmaan, ja moni lähiseudun asukas on kiitellyt kaupungin päätöstä hankkia kartano omistukseensa ja järjestää halukkaille mahdollisuus tutustua aiemmin vain lenkkipolun varrelta ulkoapäin tuttuun taloon myös sisäpuolelta. Sekä Håkansbölellä että muillakin vantaalaisilla kartanoilla on ollut merkittävä rooli paikallishistorian eri vaiheissa, ja kartanoihin tutustuminen paitsi kirjallisesti, mutta etenkin sen jälkeen paikan päällä avaa ja elävöittää vahvasti nykyihmisten käsitystä menneiden aikojen elämästä. Molempia tapoja voi siis lämpimästi suositella!

Edellisten esimerkkien lisäksi Helsingin pitäjän vuosikirja 2007 sisältää monia muitakin mielenkiintoisia tekstejä, joiden avulla Vantaan menneet vuosikymmenet avautuvat aivan uudella tavalla ja herkullisen yksityiskohtaisesti. Kirjan kappaleiden myötä nykyhetki ja lukijan oma elämä asettuvat omalle paikalleen ajan kerrosten jatkumoon. Kerran näitä polkuja tallasivat esi-isiemme nahkaiset patiinit, ja hetken päästä minun lenkkarieni joenrannan mutaan jättämiä jälkiä ei enää näy.